

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ ДАВНЬОАНГЛІЙСЬКИХ СЕНСОРНИХ ДІЄСЛІВ

Аналізуються лексико-семантичні групи сенсорних дієслів давньоанглійської мови. Досліджені, класифіковані та виокремлені основні лексико-семантичні групи за протиставленням типу чуттєвого сприйняття та за опозицією аспектуально - фазових властивостей сенсорних дієслів в давньоанглійській мові.

Ключові слова: сенсорні дієслова, лексико-семантична група.

Анализируются лексико-семантические группы сенсорных глаголов в древнеанглийском языке. Исследованы, классифицированы и выделены основные лексико-семантические группы по противопоставлению видов чувственного восприятия и по оппозиции аспектуально - фазовых свойств сенсорных глаголов в древнеанглийском языке.

Ключевые слова: сенсорные глаголы, лексико-семантическая группа.

The paper deals with the analysis of the lexical - semantical groups of the Old English sensorial verbs. The lexical - semantical groups of these verbs are investigated, classified and defined according to the opposition of the types of perception and the aspectual phase qualities of sensorial verbs in the Old English.

Key words: sensorial verbs, a lexical - semantical group.

Характерним проявом системності лексики є семантичні групування слів, для позначення яких використовуються різні терміни: лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, тематична група, лексико-семантична парадигма і т.д. Критерієм відмінності цих мікросистем виступає мовна або позамовна зумовленість зв'язків між лексемами; тип структурних відношень усередині мікросистеми; місцезнаходження і тип ідентифікатора групи. Одиниці лексико-семантичного поля об'єднані спільністю позамовних зв'язків і відношень, а елементи лексико-семантичної групи зв'язують і об'єднують, перш за все, внутрішньомовні відношення. Лексико-семантична група – один із фундаментальних проявів лексики, складається з декількох горизонтальних сукупностей, що утворюють синонімічні ряди по відношенню до того чи іншого лексико-семантичного варіанта, визначають внутрішню межу, яка звужує словниковий склад, що дозволяє здійснити системний підхід до вивчення лексики. Кожна лексико-семантична група є „продуктом законів і закономірностей розвитку лексичної семантики мови” [9, с.233] і складає складну структуру, що визначається семантичним взаємовідношенням його членів і слугує для повного вираження будь-якого поняття. Як робоче приймаємо визначення лексико-семантичної групи, що дається І.А. Стерніним, оскільки воно відображає зміст поняття лексико-семантичної групи: „Лексико-семантична група – велика група слів однієї частини мови, що об'єднані одним словом-ідентифікатором або стійким словосполученням, значення якого повністю входить в значення решти слів групи і яке може замінювати решту слів у деяких контекстах” [8, с. 129]. Для класифікації лексико-семантичного поля, лексико-семантичної групи і в цілому лексичного шару мови Л.М. Васильєв використовує три принципи: 1) денотативний, що враховує „перш за все природне, онтологічне, розчленовування предметів, ознак, властивостей, дій, процесів, подій і станів, відображене в структурі мови”; цей принцип є критерієм виділення лексико-семантичної групи прикметників, прислівників, дієслів та ін. 2) парадигматичний, що дозволяє виділяти в значенні слова тотожні та диференційні компоненти; 3) синтагматичний, „заснований на обчисленні кількості та якості (семантичного змісту) дієслівних валентностей” [3, с 39-41].

За принципом ступінчастих включень класифікує дієслівні лексико-семантичні групи Н.Ю. Шведова: „Класифікація дієслова є власне лексичною (лексико-семантичною) класифікацією дієслівних одиниць (значень), розташованих за ознакою наростання навколо основної дієслівної семи диференціюючих сем, що конкретизують основне дієслівне значення” [10, с. 311]. Класифікація ґрунтується на системі семантичних протиставлень і демонструє, що „кожне значення дієслова містить у своєму ядрі певну структуру семантичних елементів, які потенційно можуть бути синтаксично значущі” [10, с. 311]. Основне протиставлення *дієслів дії – дієсловам стану*; далі, протиставлення *дієслів означаючих* з абстрактною семантикою – *дієсловам значущим*, що називають. Дієслова, що називають, у кожній підгрупі можна розподілити на три класи, а саме дієслова: 1) з значенням дій або станів фізичних, 2) інтелектуальних, 3) емоційних. Класифікація показала набір взаємодіючих ознак, типових для лексичної системи в цілому.

Тому темою нашої роботи є дослідження лексико-семантичних груп сенсорних дієслів, зокрема у давньоанглійській мові. Керуючись вищевикладеними положеннями, проаналізуємо і виокремимо

лексико-семантичні групи давньоанглійських сенсорних дієслів, враховуючи в першу чергу їхні внутрішньомовні зв'язки і відношення, що і є метою цієї статті.

За протиставленням типу чуттєвого сприйняття всі давньоанглійські сенсорні дієслова утворюють дві лексико-семантичні групи: 1) лексико-семантична група фізичного чуттєвого сприйняття; 2) лексико-семантична група абстрактного чуттєвого сприйняття (див. табл.1).

Таблиця 1

Лексико-семантичні групи процесу чуттєвого сприйняття давньоанглійських сенсорних дієслів за опозицією фізичне – абстрактне сприйняття

Сенсорні дієслова	Лексико-семантична група фізичного сприйняття	Всього	Лексико-семантична група абстрактного сприйняття	Всього
візуального сприйняття	<i>cēpan, neōsian, neōsan, be-healdan, bi-healden, ge-healdan, witian, wītan, gȳman, gēman, eāhtan, ēhtan, ge-bīdan, on-gitan, sēcan, wlītan, wlātian, sceāwian, mētan, lāestan, lāedan, folgian, fylgean, filian, seōn, eāwan, eōwan, ȳwan, īwan, weardian, wīsan, wīsian, wissian, ge-weorþian, mis-weorðian, un-weorþian, wacian, wæccan, lōcian, cȳðan, findan, starian, mittan, tæcan, tæcnan, tācnian, tæcnian, beācnian, a-hycgan, smeāgan, hāwian, hittan, hēdan, drīfan, on-fægnian, warian, wardenian, cunnian, cunnan, fandian, spyrian, mearcian, an-gytan, rāsian, a-sēngan, reccan, on-ginnan, on-tȳnan, alan, sweotolian, cearian, sparian, grētan, treddan, rēcan, fōre-fōn, wreccan, teōn, sleān, ā-gitan, fēstrian, fōstrian</i>	184 84%	<i>cēpan, be-healdan, witan, ge-witan, ge-bīdan, be-sceāwian, ge-sceāwian, fōre-sceāwian, wēnan, ā-wēnan, ge-wēnan, þurh-seōn, cnāwan, be-cnāwan, on-cnāwan, ge-cnāwan, tō-cnāwan, findan, a-fīndan, on-findan, smeāgan, a-smeāgan, a-stihtan, þyncan, warian, wardenian, cunnan, ge-cunnan, an-gytan, alan, swefnian, grētan, understandan, þencan</i>	34 16%
аудитивного сприйняття	<i>on-gitan, ascian, æxian, acsian, ahsian, frignan, fragian, frīnan, fricgan, frāsian, hlystan, hlysnan, hlosnian, hlynsian, hlynian, hlynnan, hȳran, hēran, heorcnian, hyrcnian, hiēran, hīran, þafian, biddan, giwian, a-sēcan, on-sēcan, sellan, cunnian, cȳðan, in-drīfan, cweðan, mæðlan, maðelian, hātan, in-timbrian, on-timbran, on-hyscan, on-tȳnan, cwidian, cwyddian, cwydian, cynnan, cyrman, cirman, dynian, eāþ-mōdian, ēd-mōdian, ed-wītan, nāegan, beōdan, of-spyrian, andettan, and-werdan, a-nemnan, secgan, sprecan, reccan, fōre-bodian, ge-bodian, to-bodian, rædan, hrōpan, reordian, lifan, lēfan, clypian, clipian, hrȳman, clynan, wordian, wordlian, wordrian, tō-smeāgan, swæslācan, swēgan, craþian, hyrwan, spellian, on-spannan, þingian, þingan, grētan, æt-fōn, wreccan, ge-teōn, sleān, ā-gitan, tellan, be-tellan</i>	163 95%	<i>fōre-cweðan, cennan, andættan, andettan, bodian, on-gitan, a-rædan, rædan, smeāgan</i>	9 5%
хептичного сприйняття	<i>fecgan, fætian, fetian, feterian, flocan, flōcan, fecgan, grētan, læccan, fēhan, fōn, grāþian, grōþian, græppian, grīpan, hæftan, healdan, hrīnan, rāþian, reāþian, niman, hrepian, hreppan, clyppan, hrindan, clappan, clæppettan, fæðm(i)an, þegan, þecgan, þicgan, smacian, þaccian, rācan, beātan, tillan, getan, gitan, hafetian, hafenian, hēdan, grasian, a-ginnan, ge-folgian, be-drīfan, fēlan, clyþian, clīfan, cleofian, clifian, clawan, clawian,</i>	193 97%	<i>grētan, læccan, ge-læccan, æt-fōn, be-fōn, bi-fōn, grīpan, be-healdan, oþ-hrīnan, æt-hrīnan, teōn, ge-teōn, spannan</i>	13 6,5%

	<i>felgan, feolan, strīcan, wrecan, clencan, gifan, clifrian, a-teōn, on-teōn, þurh-teōn, wiþ-teōn, be-teōn, sliccan, sleān, frīgian, tacan, swingan, swipian, swippan, cnīdan, cnossian, cyssan, snādan, spearnlian, spannan, sporetan, spornan, spornettan, steartlian, strācian, cyspan, drepan, plættan</i>			
		540 91,8%		56 8,2%

У табл. 1 в лексико-семантичній групі фізичного сприйняття відображені лише основні сенсорні дієслова, однак сюди ж потрібно віднести їхні деривативи, тому в загальній кількості наведена цифра з їх урахуванням. Якщо ж будь-який із сенсорних деривативів, як результат семантичного сполучення давньоанглійських сенсорних дієслів з давньоанглійським префіксом, змінив своє значення на користь абстрактного чуттєвого сприйняття, він автоматично стає конститuentом лексико-семантичної групи абстрактного сприйняття. Семантичний аналіз показав, що у значеннях давньоанглійських сенсорних дієслів дегустативного й ольфакторного сприйняття компонент абстрактності присутній незначним чином. Порівняльний аналіз засвідчує, що серед утворених лексико-семантичних груп візуального, аудитивного і хептичного сприйняття об'ємними є лексико-семантичні групи фізичного сприйняття цих давньоанглійських сенсорних дієслів: їх кількість майже в 10 разів більша за лексико-семантичні групи сенсорних дієслів абстрактного сприйняття. Відповідно, лексико-семантичні групи абстрактного сприйняття містять незначну кількість сенсорних дієслів – 8,2% від загальної кількості. Цей факт свідчить, що у системі давньоанглійського дієслова й у підсистемі чуттєвого сприйняття істотно переважали сенсорні дієслова на позначення фізичного перцептивного сприйняття. Це можна пояснити тим, що людині властиво орієнтуватися і діяти, опираючись переважно на своє фізичне чуттєве сприйняття.

У підсистемі давньоанглійських дієслів чуттєвого сприйняття ми також виокремлюємо лексико-семантичні групи за опозицією їх фазових властивостей. Невід'ємною і вагомою рисою дієслова як частини системи давньоанглійської мови була його категорія фазовості. У лінгвістиці не слабшає інтерес до вивчення і аналізу аспектуально-фазових характеристик дієслів, які були в центрі уваги і залишаються актуальними для вчених-лінгвістів ХХ ст. [1; 2; 5; 6; 12; 14 та ін.]. Ми не будемо детально зупинятися на всіх аспектуально-фазових властивостях, які може містити сенсорне дієслово в системі дієслів давньоанглійської мови, оскільки це не є метою нашої розвідки (хоча ця сторона питання досі залишається недостатньо вивченою в сучасній лінгвістиці). Розглянемо коротко лише фазові характеристики давньоанглійських сенсорних дієслів. До фазових характеристик дієслів відносяться дії, що маркують: 1) її передування (антецедентність), 2) її початок (інхоативність), 3) її протяжність у певному часовому відрізку (дуративність), 4) її кінець (фінітивність) [7, с 203]. Відповідно до трьох фаз протікання дії (окрім фази інхоативності) давньоанглійські сенсорні дієслова утворюють такі лексико-семантичні групи.

1. Лексико-семантична група антецедентності. Її формують давньоанглійські сенсорні дієслова візуального й аудитивного сприйняття, які з давньоанглійськими префіксами *fore / fōre -*, *forþ-* утворюють деривативи, що семантично позначають передування дії. До цієї групи належать: сенсорні дієслова візуального сприйняття *fōre-sceāwian, fōre-seōn, for-seōn, fōre-ætūwian, fōre-tācnian, for-teōn, fōre-fōn, fōre-þencan*; сенсорні дієслова аудитивного сприйняття *fōre-cweðan, forþ-sprecan, fōre-bodian, forþ-clypian, in-drīfan*. До цієї групи не відносяться деривативи давньоанглійських сенсорних дієслів хептичного сприйняття з префіксом *for-*, оскільки у них унаслідок семантичного сполучення відбулося підсилення семантики з вираженим негативним відтінком, що має на увазі виконання дії з супроводом виписку емоцій. Тому такі сенсорні дієслова є конститuentами лексико-семантичної групи емоційного чуттєвого сприйняття (див. нижче). Деривативи, що утворилися внаслідок сполучення сенсорних дієслів дегустативного сприйняття й префікса *for-*, семантично імплікують результативність, завершеність дії та належать до лексико-семантичної групи фази фінітивності.

2. Лексико-семантична група дуративності. Її утворюють давньоанглійські сенсорні дієслова, що семантично сполучуються з різними давньоанглійськими префіксами і у своєму значенні мають відтінок тривалості / протяжності дії на певному часовому відрізку (див. табл. 2).

Таблиця 2

Лексико-семантична група давньоанглійських сенсорних дієслів за їх фазовою властивістю – дуративністю

Сенсорні дієслова чуттєвого сприйняття	Конституенти лексико-семантичної групи дуративності
Візуального (всього – 53 або 24,09 %)	<i>cēpan, be-healdan, bi-healden, ge-healdan, witian, be-witian, be-weotian, wītan, ge-wītan, gȳman, be-gȳman, be-gīman, gēman, eāhtan, ēhtan, ge-bīdan, on-gitan, sēcan, geond-sēcan, under-sēcan, be-wlītan, be-wlātian, emb-wlātian, ymb-wlātian, sceāwian, be-sceāwian, geond-sceāwian, ge-sceāwian, ofer-sceāwian, lāestan, ge-lāestan, be-seōn, bi-seōn, on-seōn, driġfan, ofer-wacian, þurh-wacian, þurh-wæccan, be-tācan, a-driġfan, be-driġfan, spyrian, a-spyrian, a-sperian, a-spirian, æfter-spyrian, ge-spyrian, swefnian, sparian, rēcan, sleān, ā-gitan</i>
Аудитивного (всього – 17 або 10,12 %)	<i>hlystan, ge-hlystan, hlosnian, hȳran, ge-hȳran, heorcnian, hyrcnian, hīran, ge-hīran, æfter-cweðan, eāþ-mōdian, ēd-mōdian, ofer-sprecan, reccan, be-reccan, a-wreccan, ge-teōn</i>
Хептичного (всього – 6 або 3 %)	<i>smacian, ge-smacian, þaccian, ge-þaccian, rācan, a-rācan</i>
Дегустативного (усього – 11 або 11,34 %)	<i>fretan, ceōwan, be-ceōwan, for-ceōwan, ge-ceōwan, tō-ceōwan, smacian, eodorcan, ed-recan, fēstrian, fōstrian</i>

Порівняльний аналіз дає можливість стверджувати, що фаза дуративності більш властива сенсорним дієсловом візуального сприйняття: їх кількість у три рази більша, ніж у лексико-семантичної групи дуративності аудитивного сприйняття, у 4,5 рази більша, ніж у лексико-семантичної групи сприйняття на смак, і в 10 разів більша, ніж лексико-семантичної групи сприйняття на дотик (хептичного).

3. **Лексико-семантична група фінитивності.** На думку М. Положина, фаза закінчення має „подвійне прочитання: з одного боку, вона може вказувати на ступінь завершеності та результативності маніфестуючої дії, з іншого – на її темпоральну фінальність” [7, с 209]. До виокремленої нами лексико-семантичної групи фінитивності (див. табл. 3) входять сенсорні дієслова та їх деривативи, утворені від сполучення з різними давньоанглійськими префіксами, що містять у своєму значенні фазу результативності у завершенні дії.

Таблиця 3

Лексико-семантична група давньоанглійських сенсорних дієслів за їх фазовою властивістю – фінитивністю

Сенсорні дієслова	Компоненти лексико-семантичної групи фінитивності
Хептичного сприйняття (всього – 49, 24,5 %)	<i>feccan, ge-feccan, fætian, fetian, þicgan, ge-fetian, feterian, ge-feterian, oþ-grīpan, a-nīman, æt-nīman, þecgan, a-þecgan, ge-þecgan, of-þecgan, of-beātan, tō-beātan, a-getan, ā-gitan, clyġian, clīġan, oþ-clīġan, cleofian, clifian, æt-clifian, æt-felgan, ge-felgan, æt-fyligan, feolan, æt-feolan, a-wreccan, þurh-wreccan, tō-clifrian, a-teōn, wiþ-teōn, be-teōn, be-sleān, for-sleān, full-sleān, ge-sleān, of-slean, tō-sleān, þurh-sleān, for-cnīdan, spearnian, sporetan, spornan, spornettan, steartlian</i>
Сприйняття на смак (усього – 34, 35,05 %)	<i>for-cwolstan, for-nīman, ge-hrifnian, a-bītan, on-bītan, ge-feormian, for-swelgan, of-swelgan, fretan, ge-etan, þurh-etan, under-etan, ā-drincan, be-drincan, for-drincan, ofer-drincan, on-drincan, drencan, for-drencan, ge-indreccan, geond-dreccan, ofer-dreccan, on-dreccan, be-sūpan, ge-sūpan, glendran, for-glendran, for-glendrian, for-gnagan, slītan, of-slītan, ge-hwyrfnian, for-slītan, efen-etan</i>
Аудитивного сприйняття (всього – 30, 17,85 %)	<i>on-gitan, be-āscian, ge-axian, of-āxian, ge-ascian, ge-ahsian, ge-acscian, ge-fragian, ge-frinan, ofer-hȳran, þafian, ge-þafian, a-biddan, a-sēcan, cȳðan, a-cȳðan, ge-cȳðan, ge-cweðan, spreccan, on-tȳnan, ofer-rādan, cynnan, cennan, cyrman, of-spyrian, andættan, a-sæccan, ge-seccan, of-clīpian, ā-gitan</i>
Візуального сприйняття (всього – 25, 11,36 %)	<i>neōsian, ge-neōsian, neōsan, ge-sēcan, þurh-wlītan, mētan, ge-mētan, a-lāedan, be-seōn, ofer-seon, of-seōn, þurh-seōn, ymb-seōn, an-cnāwan, ge-cnāwan, ā-smeāgan, þurh-smeāgan, hittan, a-fandian, a-mearcian, an-gytan, on-ginnan, grētan, ge-teōn, for-teōn</i>

Порівняльний аналіз даних таблиці показує, що всі давньоанглійські сенсорні дієслова, крім дієслів ольфакторного сприйняття, у своїх фазових характеристиках схильні проявляти фазу фінитивності. У відсотковому відношенні вагоміша частка результативності дії припадає на сенсорні дієслова дегустативного сприйняття (пораховано у % від загальної кількості конститuentів кожного лексико-семантичного поля). Менша за кількістю компонентів лексико-семантична група фінитивності сенсорних дієслів візуального сприйняття.

Таблиця 4

Співвідношення критерію емоційності в семантиці давньоанглійських сенсорних дієслів чуттєвого сприйняття

Сенсорні дієслова	ЛСГ емоційності чуттєвого сприйняття					
	Позитивне	%	Негативне	%	Емоційно забарвлене	%
візуального сприйняття	<i>geond-sēcan, ge-weorþian, on-fægnian, sparian</i>	4,2%	<i>neōsan, for-seōn, ge-seōn, mis-wissian, mis-weorðian, for-teōn, wacian, un-weorþian, mis-tæcan,</i>	9,4%	<i>wlītan, wlātian, emb-wlātian, geond-sceāwian, lōcian, starian, a-smeāgan, be-hāwian, cearian, ge-hāwian, a-treddan</i>	11,5%
аудитивного сприйняття	<i>ge-hlystan, hýran, ge-hýran, hīran, ge-hīran, þafian, ge-þafian, eāþ-mōðian, eð-mōðian, andettan, and-yttan, alyfan, swæslæcan</i>	13,8%	<i>ofer-hýran, mis-hīran, ofer-hīran, hear-m-cweðan, on-hyscan, ed-wītan, for-sp[r]ecan, for-ræðan, mis-ræðan, hyrwan</i>	10,6%	<i>hlysnan, biddan, hlosnian, a-biddan, wiþ-cweþan, hrýman maðelian, mis-sprecan, ofer-sprecan, hrōpan, ge-clipian</i>	11,7%
хептичного сприйняття	<i>clyppan, smacian, gesmacian, þaccian, geþaccian, forgifan, strīcan, cyssan, gecyssan, strācian</i>	10,5%	<i>fōn, under-fōn, for-fōn, beātan, be-grīpan, ge-hæftan, ofer-niman, under-niman, of-þecgan, mis-ræcan, a-beātan, ge-beātan, of-beātan, tō-beātan, a-getan, sleān, for-sleān, full-sleān, of-slean, tō-sleān, swingan, swipian, swippan, cnīdan, for-cnīdan, cnossian, plættan</i>	27,1%	<i>under-fōn, for-grīpan, under-niman, wrecan, be-clencan, tō-clifrian, sliccan, þurh-sleān</i>	8,4%
Дегустативного сприйняття	<i>feormian, ge-feormian, brūcan, ge-brūcan, ge-reordan</i>	5,5%	<i>for-niman, ge-hrifnian, a-bītan, on-bītan, feormian, swelgan, geswelgan, for-swelgan, of-swelgan, etan, fretan, ge-etan, þurh-etan, under-etan, ā-drincan, be-drincan, for-drincan, ofer-drincan, drencan, for-drencan, ge-drencan, ge-indrencan, geond-drencan, ofer-drencan, on-drencan, tō-ceōwan, fæðmian, þicgan, for-glendrian, a-cweorran, slītan, of-slītan, for-slītan, ge-hwyrfinian</i>	34,4%	<i>a-bītan, smacian, for-glendran, a-cweorran</i>	4,4%
Сприйняття на нюх	<i>stincan</i>	1,5%	<i>sweccan, ge-sweccan, reðcan</i>	3,2%	<i>stencan, a-sworetan, sworetan, teōn</i>	4,2%

4. Лексико-семантична група емоційності. Частиною значення слова, яка відображає концептуальні ознаки, прийнято називати предметно-логічною або денотативною. Але, окрім неї, у складі значення є інша – конотативна, яка містить емоційно-оцінні й експресивні відтінки. За словами І.О. Стерніна, „в ній закладені ті вольові й емоційні відчуття людини, які викликає у неї даний концепт і вживання лексеми” [8, с. 242]. Важливі у вивченні структури лексичного значення слова праці К.О. Ердмана [11] та Г. Шпербера [15]. К.О. Ердман виділив у структурі лексичного значення три компоненти: поняття, побічний зміст і чуттєве, або емоційне значення. Г. Шпербер продовжив вчення К.О. Ердмана про емоційний компонент значення. Починаючи з другої половини ХХ ст. у мовознавстві інтенсивно обговорювалося питання про емоційно-експресивні компоненти значення, які пізніше стали позначати терміном *конотація* і відповідно *конотативне значення* (терміни введені Л. Блумфілдом). У 1957 р. американський психолог Ч. Осгуд [13] розробив методу „семантичного диференціала” і різноманітні шкали, що стало початком експериментального вивчення конотативного значення. Відповідно до шкали оцінки методу „семантичного диференціала”, ми виокремлюємо у досліджуваних давньоанглійських сенсорних дієсловах три лексико-семантичні групи за типом емоційності чуттєвого сприйняття, тобто: сенсорні лексеми, що мають позитивний відтінок у своїй семантиці, утворюють лексико-семантичну групу позитивного сприйняття; ті, що містять негативне значення, складають лексико-семантичну групу негативного сприйняття, і такі, що мають емоційне забарвлення, яке підсилює семантику процесу чуттєвого сприйняття (див. табл.4).

Порівняльний аналіз лексико-семантичної групи емоційності чуттєвого сприйняття показує, що вагому частку компонента емоційності у своїй семантиці мають давньоанглійські сенсорні дієслова на позначення дегустативного та ольфакторного сприйняття (відповідно 44% і 42%). Давньоанглійські сенсорні дієслова візуального сприйняття, на відміну від сенсорних дієслів інших видів сприйняття, менше проявляють компонент емоційності – 11%. Давньоанглійські сенсорні дієслова хептичного сприйняття у своїй семантиці містять переважно компонент негативного сприйняття – 34%, сенсорні дієслова ольфакторного сприйняття мають більшу частку у вираженні емоційно-забарвлених компонентів – 21%, у значенні давньоанглійських сенсорних дієслів сприйняття на слух переважає позитивний компонент. Результати щодо досліджуваних давньоанглійських сенсорних дієслів підтверджуються виведеним законом І.М. Коржинека („Емоційна забарвленість тим нижча, чим вищий ступінь понятійності і ... навпаки” [4, с. 43]) і свідчать про те, що давньоанглійські сенсорні дієслова візуального сприйняття мають у своїй семантиці високий ступінь понятійності. У значеннях давньоанглійських сенсорних дієслів сприйняття на дотик і смак переважає ступінь емоційності.

Таким чином, за протиставленням типу чуттєвого сприйняття нами виокремлено дві лексико-семантичні групи давньоанглійських сенсорних дієслів: лексико-семантичну групу фізичного чуттєвого сприйняття та лексико-семантичну групу абстрактного чуттєвого сприйняття. Встановлено, що у системі давньоанглійського дієслова й у підсистемі чуттєвого сприйняття в цілому суттєво переважали сенсорні дієслова на позначення фізичного сприйняття. За опозицією фазових властивостей давньоанглійських сенсорних дієслів були виокремлені лексико-семантичні групи антецедентності, дуративності, фінитивності, емоційності та з’ясовано, що давньоанглійські сенсорні дієслова візуального сприйняття мають у своїй семантиці найнижчий відсоток емоційного забарвлення, а отже, високий ступінь понятійності. На відміну від них, давньоанглійські сенсорні дієслова сприйняття на дотик і смак мають найвищий відсоток емоційності у своїй семантиці.

Список літератури

1. Божеску М. Г. Ингресия та інхоативність як кореляти зачинної фазовості у сучасній англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” / Божеску М.Г. – Чернівці, 2007. – 20 с.
2. Бондарко А. В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии / Бондарко А. В. — 3-е изд., стер. — М. : Едиториал УРСС, 2003. — 208 с.
3. Васильев Л. М. Семантика русского глагола: учеб. пособие (для слушателей факультетов повышения квалификации) / Васильев Л. М. – М. : Высшая школа, 1981. – 184 с.
4. Левицкий В. В. Семасиология / Левицкий В. В. – Винница : Нова Книга, 2006. – 512 с.
5. Маслов Ю. С. Очерки по аспектологии / Маслов Ю.С. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1984. – 263 с.
6. Полужин М. М. Концептуальна система як базове поняття когнітивної семантики й теорії мовної особистості / М. М. Полужин // Проблеми германської філології : зб. наук. пр. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 5–20.

7. Полюжин М. М. Диахронно-семантический аспект префиксального словообразования в английском языке : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.04 / Полюжин Михайло Михайлович. – Москва, Ужгород, 1993. – 406 с.
8. Стернин И.А. Общее языкознание / Стернин И.А. – М. : СТ-Восток-Запад, 2007. – 408 с.
9. Филин Ф.П. Очерки по теории языкознания / Филин Ф. П. — М. : Наука, 1982. — 336 с.
10. Шведова Н.Ю. Лексическая классификация русского глагола (на фоне чешской семантико-компонентной классификации) / Н.Ю. Шведова // Славянское языкознание : IX Международный съезд славистов (Киев, сентябрь 1983 г.): доклады советской делегации. — М. : Наука, 1983. — С. 306–323.
11. Erdmann Karl Otto Die Bedeutung des Wortes / Erdmann Karl Otto. – 3. Aufl. – Leipzig : Haessel Verlag, 1922. — 226 s.
12. Hirtle W. H. Time, Aspect and the Verb / Hirtle W. H. – Québec : Les Presses de l'Université Laval, 1975. – 149 pp.
13. Osgood Charles Egerton the measurement of Meaning / Osgood C. E. – University of Illinois Press, 1957. – 342 pp.
14. Talmy L. Lexicalization Patterns: Semantic Structure in Lexical Forms / Leonard Talmy; ed. T. Shopen. // Language Typology and Syntactic Description. – Cambridge : CUP, 1985. – Pp. 63–163. – (Vol. III: Grammatical Categories and the Lexicon).
15. Sperber H. Einführung in die Bedeutungslehre / Sperber H. – Bonn : Dümmler (1923), 1965. – 95 s.